

ปรีศนาโบราณคดี
เพื่อสุภา สุขคตะ

คร.ณัฐกร วิทิตานนท์ จากสำนักวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ได้นำเสนองานวิจัยหัวข้อ "การเมืองของเชียงใหม่ : เห็นบทบาทพญามังกร"

โดยเขามองว่าเมืองเชียงใหม่เกิดการพลิกโฉมอย่างรุนแรง แทบจะรับมือนักท่องเที่ยวที่ทะลักหลายนื่องจากการตามรอยภาพยนตร์ชื่อดังสองเรื่องคือ Lost in Thailand และ "เพื่อนสนิท" ไม่นานเลยทีเดียว

**จากอดีตถึงประตูท่าแพ
เบียดลำปางแย่งชิงศูนย์ราชการ**

การมาของรถไฟจากกรุงเทพฯ ทำให้เชียงใหม่มเปลี่ยนหน้าตาของเมืองครั้งใหญ่ ตั้งแต่กลางสมัยรัชกาลที่ 6 จากการคมนาคมทางน้ำ มีชุมชนย่านวัดเกตเป็นศูนย์กลางความเจริญ พื้นที่ที่รถไฟมาถึง ถนนก็มีบทบาทแทนที่เรือหางแม่ป่อง ย่านการค้าย้ายมาอยู่ประตูท่าแพ เริ่มมี "กาดหลวง" (ตลาดขนาดใหญ่) เกิดขึ้น กระทั่งเข้าสู่ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2504 ที่กำหนดให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการศึกษา (เช่นเดียวกับที่กำหนดให้ลำปางเป็นศูนย์ราชการ)

แต่แล้วแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ราวต้นทศวรรษ 2530 กว่าจะรู้ รัฐบาลกลับมีนโยบายใหม่ รวบอำนาจให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง

โดยไม่แบ่งปันหรือกระจายความเจริญให้เมืองอื่นๆ ในภาคเหนือบ้างเลย

เริ่มจากการย้ายธนาคารแห่งประเทศไทย (แบงก์ชาติ) จากลำปางมาอยู่ที่ถนนโชตนา ย้ายของ 8 ลำปางมาเป็นห้อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ อยู่ใกล้ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก และย้ายกองกำกับการตำรวจภูธรภาค 3 ลำปาง มาเป็นสถานีตำรวจภูธรภาค 5 เชียงใหม่

โดยลืมไปว่า การย้ายหน่วยงานหลักๆ จำนวนมากเช่นนี้ ทำให้เชียงใหม่ต้องรับภาระที่หนักขึ้น จากเดิมเป็นแค่เมืองท่องเที่ยวและเมืองแห่งการศึกษา ครั้นต้องแบกเอกอานการเมืองแห่งศูนย์ราชการแทนที่ลำปางเพิ่มอีกบ้างหนึ่ง

มุมมองจากภายนอกอาจทำให้เชียงใหม่อุดมสำงามขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว เลือดตาแทบกระเด็น

'ล่านนาศึกษา' ใน 'ไทศึกษา' ครั้งที่ 13 (31)

เชียงใหม่ : ทวีร์จีนตามรอย Lost in Thailand ถึง 'เพื่อนสนิท'

ยุคทองแห่ง Mega Project

จุดเปลี่ยนสำคัญอีกครั้ง คือวาระครบรอบ 70 ปี นครเชียงใหม่ นั่นคือราวปี 2539 เชียงใหม่ได้รับคัดเลือกให้สำรวจศักยภาพการเป็นเจ้าภาพซีเกมส์ ซึ่งยังไม่เคยมีประเทศไทยในอาเซียนที่จัดซีเกมส์นอกเมืองหลวงมาก่อน

ยุคนั้นมีผลให้เกิดการตัดถนนคันคลองชลประทานอาคารศูนย์ประชุมนานาชาติ สนามกีฬาแห่งชาติ 700 ปี กล่าวคือ สิ่งก่อสร้างระดับ Mega Project ผุดพรายขึ้นในยุคนี้เอง

ในทศวรรษ 2540 พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล เกิดโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมครั้งใหญ่ พวกเขาถนนวงแหวนรอบ 1, 2, 3 อุโมงค์ลอดใต้ดิน ถนนลอยฟ้าต่างๆ เกิดขึ้นในช่วงนี้ทั้งสิ้น

ไหนจะถนน Local Road เชียงใหม่-ลำพูน ที่เลียบบางทางรถไฟ โครงการไนท์ซาฟารี อุทยานราชพฤกษ์ รวมทั้งการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับจีนด้วย "หมี่แพนด้า"

**การก่อเกิดและดับสลายของห้าง
ทุนท้องถิ่น ทุนอินเตอร์ สู่ทุนไทย**

ห้างสรรพสินค้ายุคบุกเบิกในเชียงใหม่ เริ่มต้นจากการลงทุนของคนในท้องถิ่น เช่น ห้างต้นตราภักดิ์ ช้างเผือก ห้างต้นตราภักดิ์ ท่าแพ ห้างวรรณวิทย์ ห้างสีสวน ห้างเหล่านี้เกิดขึ้นในยุค 2520 กว่าๆ มีจุดรวมศูนย์ที่ถนนช้างคลาน ถนนท่าแพ กาดหลวง กล่าวคือ ตั้งอยู่ย่านใจกลางเมือง ตอบสนองความต้องการของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง

ต่อมาเริ่มมี "กาดสวนแก้ว" เปลี่ยนแนวคิดจากแค่ห้างสรรพสินค้า (Department Store) มาเป็นช้อปปิ้งเซ็นเตอร์ ที่มีส่วนแอมเตอร์เทนเมนต์ด้านนอกห้าง เช่น ภัตตาคาร โรงภาพยนตร์ ธนาคาร ลานสเก็ต ไร่กล้วย กาดสวนแก้วถือว่าไม่ใช่ทุนในท้องถิ่น แต่เป็นทุนต่างถิ่นเจ้าของเป็นชาวระยองแต่มาลงทุนในเชียงใหม่

ปัจจุบันลมหายใจของกาดสวนแก้วเริ่มทรุดโทรมลง นิ่งหมัดถอยหลังรอการปฏิวัติตัวเอง เพราะมีห้างใหม่ๆ อย่างเมก้ากระแทกไหลแทนที่ แต่ในทางประวัติศาสตร์ต้องถือว่ากาดสวนแก้วเป็นตำนานหน้าหนึ่งที่ควรจารจำ

ในฐานะผู้บุกเบิกนำเอาวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น สลัดช้อ ซึ่งมาขึ้นชื่อรับหน้าเป็นรายแรก

เข้าสู่ยุคทุนข้ามชาติฟิลิปปิน เกิดห้างขนาดใหญ่ขายของถูกแบบยกแพ็กกิ้งโหลเรียงรายเป็นระยะๆ ตามถนนซูเปอร์ไฮเวย์ เช่น โอเชียน คาร์ฟูร์ (2 ห้างนี้ของฝรั่งเศส) แม็คโคร (เนเธอร์แลนด์) โลตัส (อังกฤษ) จนล่าสุดก็ยังมี Promenada

การที่ห้างเหล่านี้เข้ามาผงาดอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้นั้น ก็เพราะได้รับไฟเขียวจากรัฐบาลยุคทักษิณ คือช่วงที่ไทยมีวิกฤตหลังพองสบู่แตก รัฐบาลได้แก้กฎหมายขยายช่องทางให้รองรับการลงทุนของชาวต่างชาติแบบเสรี

สุดท้ายห้างเหล่านี้ก็ถูกทุนที่ใหญ่ของไทยเทกคโอเวอร์หมดแล้ว

เหตุที่ชาวต่างชาติทยอยถอนทุนออกไป ดร.ณัฐกรมองว่า เนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง เพราะไม่อยากฝากความเสี่ยงไว้กับประเทศที่มีการรัฐประหารบ่อยครั้ง เป็นการค้าที่ปราศจากความมั่นคง

ภาพยนตร์จับปลัดจับผลู

Lost in Thailand

ภาพยนตร์จีนตลกเรื่องนี้มีชื่อภาษาไทยว่า "แก๊งม่วนวุ่นไทยแลนด์" จาก 80% ถ่ายทำที่เชียงใหม่ ใครจะเชื่อว่าหลังจากที่เข้าฉายได้เพียงไม่กี่เดือน (ปลายปี 2555) โฉมหน้าของเชียงใหม่ก็เกิดการปรับเปลี่ยนขนานใหญ่

เดิมนั้น ผู้สร้างชาวจีนได้ประสานมายังกระทรวงการท่องเที่ยว เพื่อขออนุญาตถ่ายทำภาพยนตร์ ตอนแรกตั้งใจถ่ายทำฉากทั้งเรื่องที่พหุยา แต่กระทรวงการท่องเที่ยว กลับเสนอแนะไปว่า นักท่องเที่ยวรู้จักพหุยาดีอยู่แล้ว น่าจะเปลี่ยนไปใช้ฉากที่เชียงใหม่มบ้าง

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 480

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 11 - พุธสัปดาห์ 17 พฤษภาคม 2561

ปีที่: 38

ฉบับที่: 1969

หน้า: 84(กลาง)

Col.Inch: 94.44

Ad Value: 45,331.20

PRValue (x3): 135,993.60

Clip: Full Color

คอลัมน์: ปรีศนาโบราณคดี: 'ล้านนาศึกษา' ใน 'ไทศึกษา' ครั้งที่ 13 (31) เชียงใหม่: ทิวทัศน์...

ในครั้งนั้นกระทรวงการท่องเที่ยวฯ ต้องยอมจ่ายเงินให้บริษัทภาพยนตร์จีน 2 ล้านบาท สำหรับค่าเก็บที่ผู้สร้างต้องเปลี่ยนแปลงสคริปต์และโลเกชั่นใหม่หมดทั้งเรื่อง

ไม่ยากเชื่อจริงๆ ว่าการลงทุนแค่ 2 ล้านนั้นคุ้มเกินคาด

เหตุที่หนังเรื่อง Lost in Thailand ตั้งแต่วันที่ 20 จนหนึ่งจบด้วยความยาว 1 ชั่วโมง 40 นาที ใช้ฉากที่เชียงใหม่ตลอดเรื่อง กลายเป็นหนังที่ทำเงินถล่มทลาย รายได้สูงสุดของจีนในปี 2555 ก่อให้เกิดกระแสการอยากมาเที่ยวเชียงใหม่อย่างรุนแรงของชาวจีน

มาเที่ยวเพื่ออยากจะทำอะไรก็ได้ (กลายเป็นสัญลักษณ์ของเชียงใหม่ไปแล้ว ทั้งๆ ที่ภาครัฐพยายามห้ามปรามอยู่) ที่พระธาตุดอยสุเทพ ไปไนท์ซาฟารี และไปยืนจิวให้อาหารนกพิราบที่ประตูท่าแพ คือต้องการจำลองทุกอย่างให้เหมือนกับในหนังที่ว่า

จากนั้นคนจีนก็ไปค้นหาภาพยนตร์เก่าๆ ที่ถ่ายทำในเชียงใหม่มาดูซ้ำด้วยความหลงใหล ไปพบภาพยนตร์ชื่อเรื่อง "เพื่อนสนิท" เข้า (หนังเรื่องแรกของซันนี่และหนุ่ม) ทั้งเรื่องเป็นฉากในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คนจีนยิ่งคลั่งไคล้พระเอกนางเอก

ไปๆ มาๆ เกิดกระแส (ฟวง) เพิ่มอีกข้อหนึ่งว่า เมื่อมาเชียงใหม่ต้องไป "มช." คนจีนเดินตามหาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ศาลาอ่างแก้ว ลงทุนไปเช่าชุดนักศึกษามาสวมใส่ถ่ายรูป วิ่งแย่งกันขึ้นรถรางสีม่วงนั่งไปด้วยกันกับนักศึกษา จนผู้บริหาร มช. ต้องทำวิกฤตให้เป็นโอกาส ด้วยการจัดรถรางบริการนำเที่ยวชาวจีน (สีเขียว) ใน มช. ที่คิดอัตราค่าบริการแยกออกไปจากรถรางของนักศึกษาเสียให้รู้แล้วรู้รอด

นี่คืออีกหนึ่งคำตอบว่า มันอะไรกันนักกันหนาหนอ ที่จุ๋ม มช. ก็กลายเป็นสถานที่ลำดับต้นๆ ที่นักท่องเที่ยวจีนถวิลหา แท้! ที่แท้ก็เพราะ "ภาพลักษณ์ชุดนักศึกษา" ของ "แม่ดา กานดา กับพ่อไข่ย้อย" นี่เอง

จากไม่ถึงหมื่นพุ่งพรวดเป็นหกแสน

ข้อมูลสถิติการมาเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ย้อนหลังก่อนปี 2556 มากับมีละไม่ถึงหมื่นคน แต่หลังจากหนึ่งสองเรื่องที่บูมสุดๆ ในจีน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจีนทะลักล้นมาเที่ยวเชียงใหม่เรือนแสน

สถิติปีล่าสุด 2560 มีจำนวนมากถึง 6 แสน!

เบียดแชมป์อเมริกาใหม่ที่ปกติมาเชียงใหม่มากที่สุดปีละ 2 แสน กระเด็นกระดอนไป เหตุเพราะชาวอเมริกันและยุโรปจะไม่นิยมเที่ยวประเทศที่มีปัญหาการเมือง เดินขบวนประท้วง เป่านกหวีดตั้งแต่ปลายปี 2556 จนถึงรัฐประหาร 2557 นักท่องเที่ยวอเมริกันและยุโรปเริ่มหาย

ในทางกลับกัน นักท่องเที่ยวจีนมีแต่จะเพิ่มขึ้นๆ โดยไม่สนใจว่าใครเผด็จการหรือใครจะทำรัฐประหาร ไม่มีสิ่งใดสามารถหยุดยั้งความตั้งใจของชาวจีนได้ ไม่มีคำว่า Low Season หมอกควันช่วงปลายฤดูมรสุมที่ขึ้นถึงต้นเมษายน ที่พวกเขาไป-อเมริกานิ่งเงยจริงจนหนักหนา แต่ชาวจีนไม่ระย่อ หมอกควันก็ไม่หนึ่ มรสุมก็จะมา

ผลกระทบของจีนต่อเชียงใหม่

ปัญหาคือชาวจีนที่หลั่งไหลมาเชียงใหม่คล้ายสายน้ำ มีทั้งเข้ามาแบบถูกต้อง และไม่ถูกต้อง พวกเขาต้องคือจำนวน 6 แสนคนต่อปี ที่มาทางเครื่องบินแล้วพวกเขาที่ขับรถมาเองแบบทัวร์คาราวานอีกเยอะ ไหนจะพวกเขาที่ข้ามโขงผ่านกาลิโหลมาแล้วไม่ยอมกลับอีกเยอะ นอกเหนือจากการมาเที่ยว ชาวจีนเริ่มเล็งเห็นช่องทางธุรกิจ

จึงดำเนินธุรกิจในาม "นอมินี" เกิดกระบวนการรับจ้างสมัครกับสตรีไทย เพื่อให้ได้สิทธิ์ทำธุรกิจ ไม่ต้องอยู่ด้วยกัน ไม่จำเป็นต้องรักกัน

เป็นไปตามนโยบายรัฐจีนที่เน้น Going Out Policy เนื่องจากประเทศจีนแออัดเกินไป รัฐจึงผลักดันให้ประชากรหาช่องทางไปทำมาหากินต่างแดน แล้วส่งเสริมเงินกลับคืนมาดูคาม อย่าลืมน่าเงินเป็นประเทศที่กดปุ่มประชากรตนเองได้

สภาพเชียงใหม่ ณ ขณะนี้ กลุ่มทุนจีนน้อยใหญ่กำลังทำธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยถือหุ้น 49% ให้คนไทยถือ 51%

ธุรกิจหลักๆ คือ ซื้อมาขายไปห้างสรรพสินค้า ที่พัก คอนโดฯ โรงแรม รีสอร์ท ภัตตาคาร สวนน้ำ ซิปป์ ชาย อุทยานเครื่องจักร เหมือนแร่ ทำสวนองุ่น การจัดหาหน้าสำหรับการเกษตร การดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ

ในแง่บวก มองเห็นๆ แล้ว ธุรกิจจีนน่าจะทำให้เกิดแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ในอนาคตเมื่อมีใช้หรือ แต่เอา

เข้าจริงแล้ว คนงานที่พวกจีนจ้างก็ล้นแล้วแต่เป็นคนจีนลาว พม่า ที่ติดสอยห้อยตามกันมาด้วยค่าแรงราคาถูก

เม็ดเงินของนักท่องเที่ยวจีนที่ตามจริงนั้น ตกอยู่ในมือคนเชียงใหม่ น้อยมาก เพราะชาวจีนหันมาเที่ยวที่อื่นจะไปไหนมาไหนก็จะใช้แอปพลิเคชัน นั่งแกร็บ แท็กซี่ เข้าร้านอาหาร โรงแรม ล้วนแล้วแต่จ่ายผ่านบัตรเครดิต แอปไม่พกเงินสด นานๆ ที่จะยอมควักแบงก์เขียวใบละยี่สิบซื้อสับประตตามรถเข็น หรือเรียกรถแดง

ก็ในเมื่อไทยเสียเปรียบเงินแทบทุกด้านขนาดขนาดนี้ แล้วโยจะยังทนคบกับจีนอยู่อีกเล่า

ดร.ณัฐกรตอบว่า เราเป็นหลังพิงฝ่ามานานแล้ว ไม่มีทางเลือกมากนัก เพราะเราถูกขอยกออกจากรูปอเมริกาแน่นอนกว่าครึ่งศตวรรษแล้ว ทรายที่ยังไม่มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

และในขณะที่เรามองว่าชาวจีนไร้คุณภาพ เกือบต้อย ทุเรศทุรัง แต่จีนกลับขีดหน้าเพราะว่า พวกเขาต่างหากที่เป็น "ตำรวจแห่งเอเชีย" ต้องคอยมาดูแลประเทศอารยธรรมทั้งหลายแถบแม่น้ำโขง ที่ยังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน เป็นดินแดนค้ายาเสพติด มาเฟีย และฆาตกรรม

จีนมองว่าพวกเขาคือเทพเจ้าที่เข้ามาพลิกพื้นที่ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ปลอดภัย มีความสันติสุข มีความปลอดภัย โดยจีนอ้างเสมอว่าเขาได้พยายามเสนอโครงการระเบิดเกาะแก่งกลางลำน้ำโขงให้แล้ว เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ก็จะมีประกอบธุรกิจได้ดีขึ้น แต่ช่วยไม่ได้ที่ไทยปฏิเสธ

อีกๆ แล้วจีนยังมีทฤษฎีแห่งความเป็นมหาอำนาจซ่อนอยู่ ภายใต้มีอคติคือที่ว่า ใครที่สามารถควบคุมใจกลางของโลกได้ คุณก็จะเป็นเจ้าโลก One Belt One Road ●